

Přednáška - Suhotra Svámí

Šrímad Bhágavatam 3.10.15-17, Praha 6.10.1994

Téma: Májávádská filozofie je iluze

*ādyas tu mahataḥ sargo
guṇa-vaiṣamyam ātmanaḥ
dviṭīyas tv ahamo yatra
dravya-jñāna-kriyodayaḥ*

Prvním z těchto devíti je stvoření mahat-tattvy neboli souhrnu hmotných složek, ve kterém na sebe díky přítomnosti Nejvyššího Pána vzájemně působí kvality přírody. Při druhém stvoření je vytvořeno falešné ego, v němž vznikají hmotné složky, hmotné poznání a hmotné činnosti.

Význam: První emanace z Nejvyššího Pána potřebná pro hmotné stvoření se nazývá mahat-tattva. Vzájemné působení hmotných kvalit je příčinou mylného chápání vlastní totožnosti neboli pocitu, že živá bytost je vytvořena z hmotných prvků. Toto falešné ego je příčinou ztotožňování těla a myslí se samotnou duší. Hmotné zdroje, schopnosti a poznání potřebné k činnosti se vytvářejí ve druhé fázi stvoření, po vzniku mahat-tattvy. Jñāna se vztahuje na smysly, které zprostředkovávají poznání, a na jejich vládnoucí božstva. Činnost zahrnuje činné orgány a jejich vládnoucí božstva. To vše vzniká při druhém stvoření.

*bhūta-sargas tṛtīyas tu
tan-mātro dravya-śaktimān
caturtha aindriyaḥ sargo
yas tu jñāna-kriyātmakaḥ*

Při třetím stvoření jsou vytvořeny smyslové vjemy a z nich vznikají hrubohmotné prvky. Čtvrté stvoření zahrnuje poznání a činné schopnosti.

*vaikāriko deva-sargaḥ
pañcamo yan-mayaṁ manaḥ
ṣaṣṭhas tu tamasaḥ sargo
yas tv abuddhi-kṛtaḥ prabhoḥ*

Páté stvoření je stvořením vládnoucích božstev působením kvality dobra, jehož souhrnem je mysl. Šesté stvoření je temnota nevědomosti živé bytosti, v níž pán jedná jako hlupák.

Význam: Polobozi na vyšších planetách se nazývají devové, protože jsou všichni oddanými Pána Viṣṇua. Viṣṇu-bhaktaḥ smrṭo daiva āsuras tad-viparyayaḥ: oddaní Pána Viṣṇua jsou devové neboli polobozi, zatímco všichni ostatní jsou asurové. Devové jsou pod vlivem hmotné kvality dobra, kdežto asurové podléhají vlivu kvalit vášně a

nevědomosti. Polobozi jsou jakožto vládnoucí božstva pověřeni řízením různých oddělení ve vládě nad veškerým děním v hmotném světě. Například jeden z našich smyslových orgánů, oko, je pod vládou světla, světlo se šíří prostřednictvím slunečních paprsků a jejich vládnoucím božstvem je Slunce. Mysl je zase pod vládou Měsíce. Všem dalším smyslům, jak činným, tak poznávacím, vládnou různí polobozi. Polobozi slouží jako pomocníci Pána pro řízení hmotného světa.

Po stvoření polobohů jsou všechny bytosti pokryty temnotou nevědomosti. Každá živá bytost v hmotném světě je podmíněna svojí touhou panovat zdrojům hmotné přírody. Přestože je živá bytost pánem hmotného světa, je podmíněna nevědomostí — mylným dojmem, že je vlastníkem hmotných věcí.

Pánova energie zvaná avidyā je tím, co mate podmíněné duše. Hmotná příroda se nazývá avidyā neboli nevědomost, ale pro oddané Pána zaměstnané v čisté oddané službě se tato energie stává vidyā neboli čistým poznáním. To potvrzuje Bhagavad-gītā. Pánova energie se mění z mahāmāyi na yogamāyu a zjevuje se čistým oddaným ve své skutečné podobě. Hmotná příroda tedy působí ve třech fázích: jako tvůrčí princip hmotného světa, jako nevědomost a jako poznání. Jak bylo řečeno v předchozím verši, ve čtvrtém stádiu stvoření je stvořeno také poznání. Podmíněné duše nejsou původně hloupé, ale pod vlivem hmotné přírody — její složky zvané avidyā — se z nich stávají hlupáci, a nejsou proto schopny využít své poznání správným způsobem.

Podmíněná duše zapomíná pod vlivem temnoty na svůj vztah k Nejvyššímu Pánu a topí se v ulpívání, nenávisti, pýše, nevědomosti a mylném chápání své vlastní totožnosti, což je pět druhů iluze, které jsou příčinou hmotného otroctví.

Suhotra Svámí: V těchto slokách je vysvětleno devět fází hmotného stvoření. V podstatě se jedná o deset fází. Prvních šest fází se jmenuje *prakrita-sarga*, což znamená prvních šest přirozených fází stvoření. Jedná se tedy o prvních šest fází, které iniciuje Pán Mahá-Višnu. K těmto fázím dochází prostřednictvím pohledu, který Mahá-Višnu vrhne na hmotné stvoření. Po těchto šesti fázích dochází ke stvoření *vaikrita*, které má na starost Pán Brahma. Višnu tedy utváří stvoření, které je vesměs začátkem nebo základnou, na které potom Brahma provádí své stvoření. Důležité je zde také vědět, že šesté stádium ve stvoření je *avidya* neboli nevědomost. Je tedy důležité vědět, že po stvoření Brahmy jsou všechny živé bytosti zahaleny závojem nevědomosti. Nevědomost znamená, že považujeme stvoření za věc, která se stane bez jakékoliv příčiny; nevidíme, že příčinou stvoření je Višnu. Hmotná energie se jmenuje *Mahá-Maya*. *Maya* znamená nevědomost, iluze. *Mahá-Máya* znamená velice veliká *máya*; *máya* se také vztahuje na magii.

V Haridváru v severní Indii je také chrám zasvěcený Mahá-máyi. Božstvo Mahá-Máyi v Haridváru je znázorněno velice strašidelným způsobem – Mahá-Máya drží svou vlastní hlavu v podpaží a z trupu jí stříká krev, kterou tato hlava pije. Kdo toto božstvo Mahá-Máyi vidí, je samozřejmě trochu pomaten a šokován. Je to skutečně dost nevidaná věc. Samozřejmě že každý člověk – normální člověk – nemůže pochopit, že si někdo usekne hlavu a potom pije vlastní krev. Musíme vědět, že Máya je energií Višnu a že vlastně za Máyou je Višnu, který manipuluje svou vlastní energií. Višnu je transcendentální a proto není pro normálního smrtelníka viditelný. Prabhupáda zde v komentáři píše, že když je někdo schopen za touto Máyou vidět Višnu, tak potom je jeho nevědomost odstraněna. Potom se Mahá-Máya změní na Yoga-Máyu, Yoga znamená spojit. Když je energie spojena se zdrojem energie, s Višnuem, tak potom se jedná o správnou vizi – jak

jsme vysvětlovali nedávno, Vyásadéva viděl Višnuu spolu se Svou energií a spojení té energie s Višnuem. Čili poznání znamená, že vidíme spojitost mezi energií a zdrojem energie. Být v *máyi* nebo být pod vlivem *máyi* znamená, že jsme připoutáni nebo že vidíme vlastně pouze vnější aspekt hmotné energie.

Funkce hmotné energie jsou naprosto nevyzpytatelné, protože nevidíme Pána, který je v pozadí. Nevyzpytatelnost *máyi* je velice dobře znázorněna v tomto božstvu, o kterém jsme právě mluvili, které si useklo svou vlastní hlavu. Celý svět je podmaněn touto fascinací vnější energie Pána. Vědci studují hmotný aspekt hmotné energie, ale výsledkem je, že jsou pouze naprosto pomateni a zmateni. Vědci samozřejmě shrnuli svá badání v mnohých publikacích a knihách, ale výsledkem je pouze řada pozorování různých jevů, aniž by skutečně pochopili jaká je příčina nebo původ všech těchto jevů. Theologové také vesměs mluví o Bohu jako o prvotní příčině, ale žádný z nich nemůže přesně definovat, kdo vlastně tento Bůh je. Samozřejmě jsou trochu pokročilejší než tito vědci, protože se mohou alespoň trochu přiblížit prvotní příčině. Ovšem jejich pochopení je zcela neúplné. Jejich závěr je, že tato příčina je něco neosobního. Jedná se tedy o další stav naprostého vytržení, naprosté zmatenosti. Čili velkou otázkou, na kterou lze velice těžko odpovědět, je: „Jak je možné, že něco přijde z ničeho a jak se z něčeho co nemá podobu mohou projevit podoby?“ Ti, kteří dojdou k závěru, který je vlastně závěrem dost šokujícím, ve kterém nemají absolutně žádnou představu o skutečném původu nebo skutečné příčině celého stvoření, a kteří tedy neznají příčinu, tito lidé se, ať to jsou filosofové nebo vědci, obecně nazývají *mayavádíni* neboli lidé, kteří jsou v *máyi*.

Celý svět je tedy ovlivňován nevědomostí nebo konceptem těchto *máyavádínů*. *Máyavádský* pohled na život je bez jakékoliv naděje, je beznadějný. Jelikož *máyavádíni* nejsou schopni vysvětlit jaká je příčina, nemohou také žádným způsobem určit účel tohoto stvoření. Ohlédněme se znovu na to božstvo Mahá-máyi. Proč činí takový nepochopitelný akt, že si usekne svou vlastní hlavu a potom ještě pije svojí vlastní krev? Jak, ale také zároveň proč tak učinila, je nepochopitelné. Jaký je účel toho všeho? Proč si někdo usekne svoji vlastní hlavu a pije vlastní krev? *Máyavádíni* samozřejmě nechápou odkud pochází tento svět, vše se jim zdá kouzelné jako kouzlo a také samozřejmě v tom smyslu nemohou vysvětlit účel tohoto celého stvoření. Jelikož *máyavádíni*, jakož i všechny ostatní bytosti, jsou produktem této energie, nemohou vysvětlit původ svého života. Výsledkem je náhoda nebo vlastně libovůle. A cokoli si chceme ze života udělat, máme svobodnou vůli a nemá to žádný jiný účel než naši vlastní libovůli. Výsledkem je to, co vidíme kolem nás. Civilizaci, která žije svévolně bez jakéhokoliv účelu. Civilizaci, kterou lze popsat jako jeden velký závod, který nemá absolutně žádný cíl. Jedná se o experiment, který vede lidské pokolení do velké katastrofy. Můžeme tím samozřejmě mýnit nějaký *apokalyptický* konec lidstva, ale současně se jedná o neštěstí, které prožíváme už teď, v tomto okamžiku. Neštěstí a katastrofy byly a jsou stále s námi. Tyto věci jsou stále s námi. Stáří, nemoc a smrt. A znovu se narodit. Křesťané mají *apokalyptické* vize dne posledního soudu. I oni odsuzují materialistickou civilizaci jako hříšnou. A samozřejmě upozorňují, že přijde poslední soud. Z řečtiny známe slovo *apokalypsa*. Ovšem tento soud se odehrává i v současné době. Lidé umírali, umírají a budou umírat a budou souzeni za všechny své činnosti.

Živé bytosti které obdržely lidské tělo ovšem nevědí, co přesně s tímto lidským tělem dělat nebo jak s ním nakládat. Pak si samozřejmě vesměs nezaslouží lidské tělo. Existují formy života, které jsou mnohem účinnější. Jsou formy života, které jsou mnohem účelovější pro ty, kteří chtějí pouze experimentovat s různými formami smyslového

požitku. Když chce někdo například zjistit jakou chuť mají ryby, které žijí pod vodou, ryby a krabi atd., pak samozřejmě může dostat takovou formu života, která se těmito rybami, kraby atd. živí. Nechceme se o těchto věcech zmiňovat šířeji, dodáme pouze, že kdokoli chce najít nějakou speciální chuť smyslového požitku, pro toho je určena specifická forma života. V nižších formách existence je možno okusit kterýkoli degradovaný způsob smyslového požitku. To je výsledkem *avidyi* neboli neznalosti příčiny a účelu naší existence.

V této části Šrímad-Bhágavatamu se ovšem setkáváme s velice podrobným a do detailů propracovaným popisem toho, jak všechno přichází v existenci, počínaje samozřejmě Višnuem. Od sloky 26 v této desáté kapitole se dozvíme o tom, jak se zrodily lidské bytosti, jak je v této lidské společnosti velice rozšířena kvalita vášně a jak se lidé, ačkoliv jsou stále obklopeni neštěstím, stále cítí šťastni. To je údělem lidského pokolení. Ovšem lidé mají také schopnost tázat se, protože mají vyvinutější mozek. A také se v této sekci dozvíme o tom, že existují nadlidské bytosti, jako například polobozi, předkové a jiní. Opravdové poznání a opravdová kultivovanost, kultura, jsou předávány tímto způsobem z vyšších zdrojů. Člověk je tedy v prostředním postavení mezi polobohy a zvířaty. Je tedy vyšší, než jsou zvířata a nižší než polobozi. Účelem života člověka je postupně se povýšit. A to tím, že vyvine védské poznání – *vidyu*. Lidé v civilizaci se většinou snaží o pokrok v životě a dosáhnout vyšších a vyšších cílů. Ovšem z védského hlediska jsou tyto vyšší cíle dosažení víc a víc *vidyi*, to je účel kultivace a pokroku lidského života. A dosažení vztahu, kdy jsme osvobozeni od temnoty nevědomosti. Odstranit nevědomost znamená být situován v kontaktu s prvotní příčinou všeho, s Pánem Šrí Krišnou. Musíme být zaměstnáni ve službě Pána Šrí Krišny. To vše je vysvětleno v tomto významném díle, Šrímad-Bhágavatamu. Jsou nějaké otázky?

Otázka: Matádží se ptá, zdali může Maharádž promluvit o tom, jestli a jak je Pán Nrsimhadéva ochráncem *sankírtanového* hnutí?

Odpověď: Ano, Pán Nrsimhadév je skutečně ochranným aspektem Pána Šrí Krišny. Prostřednictvím tohoto aspektu tedy chrání Krišna své oddané. Prahláda Maharádža byl skutečně *sankírtanovým* oddaným. I když mu bylo teprve pět let, už kázal démonům. Neměl žádný strach. Kázal ve škole svým spolužákům, ačkoliv mu to jeho učitelé zakazovali. A kázal také vlastnímu otci, který také byl nejsilnějším a největším démonem v celém vesmíru. Šríla Prabhupáda také řekl, že náš test toho, jestli je naše kázání účinné je, že prostřednictvím našeho kázání budou démoni nějak vyrušeni a začnou nám oponovat. Tím samozřejmě nechceme říct to, že *sankírtanové* hnutí by mělo jít ven a dělat věci, které potom provokují a lidé se potom hněvají. Prahláda Maharádža nikoho neurážel. S velkou úctou řekl svému otci: „Ty jsi největší mezi démony.“ Současně však mu bez jakýchkoli zábran a kompromisů vysvětlil principy vědomí Krišny. Když se Hiranyakašipu svého synka Prahláda Maharádže zeptal, odkud má sílu, která mu zabraňovala ho zabít – protože Hiranyakašipu nedokázal svého syna zabít – Prahláda Maharádža mu nebojácně odpověděl, že jeho síla pochází ze stejného zdroje, jako síla, kterou má on – tedy z Pána Višnu. Filosofie vědomí Krišny je, že všichni, ať si toho jsou vědomi nebo ne, mají svou sílu a moc od Krišny. To znamená, že všichni jsou podřízeni Višnuovi a bez ohledu na to, jak silní mohou být, všichni jsou podřízeni Krišnovi. Ti, kteří jsou skutečně inteligentní, se v odevzdanosti a v naprosté pokoře klaní Nejvyššímu Pánu. Jestliže je však někdo domýšlivý a pošetilý a odmítá se klanět, potom bude podřízen. Prabhupáda říkal, že všichni se musí Krišnovi klanět. Někteří se mu klaní dobrovolně, jako třeba my v chrámu, a někteří nedobrovolně, když je jejich život uřat...

Démoni a zpupní materialisté nechtějí o těchto věcech slyšet, nechtějí se někomu klanět a nechtějí vědět o tom, že je nad námi nějaký Bůh. Když Hiranyakašipu slyšel od svého syna, že jeho síla a moc, na které si tolik zakládal, pochází z Višnu, byl samozřejmě velice rozčilen a jeho uši začaly rudnout vztekem. Zlostí tedy Hiranyakašipu tasil svůj meč a obořil se na Prahláda se slovy: „Kde je ten tvůj Višnu, abych ho mohl zabít? A když ho zabiju, tak zabiju i tebe.“ Prahláda Maharádž dál neohrožené kázal svému otci – Bůh je všude. Velký démon se tedy rozhlížel a ukázal svým mečem na pilíř paláce a řekl: „Je taky v tom pilíři?“ Jelikož je řečeno, že Prahláda Maharádža skutečně viděl, jak se Nrsimhadéva skrývá v tom pilíři, tak samozřejmě odvětil že ano, je také v tomto pilíři. Hiranyakašipu zuřivě praštil svým mečem do pilíře, protože si pošetile myslel, že když praští do pilíře, tak zničí Boha, ve kterého tento chlapec věří. Když afghánští a íránští muslimové okupovali Indii, většinou drancovali chrámy s myšlenkou, že tím zničí pohanské bohy těchto hinduistů. Když zničili božstvo, které bylo v těch chrámech, vyhlásili všem věřícím, váš Bůh je zničen. Krišna je transcendentální a nemůžeme ho žádným způsobem zničit. On není zničen, když zničíme jeho *múrti* nebo *arču*. Ale démoni takto uvažují, jelikož to jsou materialisté, což znamená, že přiznávají existenci jenom hmotě a nechápou, že existuje duchovní energie. Hiranyakašipu jako správný materialista taky takto uvažoval a řekl si, že když rozbije pilíř, tak zničí Boha. A jak samozřejmě každý z nás ví, z pilíře se zjevil Nrsimhadéva a démona zabil. Protože Pán nemohl dál snášet, jak tenhle démon trápí jeho oddaného.

Nrsimhadéva tedy opatruje *sankírtanové* oddané, zejména *sankírtanové* oddané, kteří následují ve stopách Prahláda Maharádže. Každý *sankírtanový* oddaný by měl velice pečlivě studovat charakter Prahláda Maharádže a zejména jeho kázání, jak je popsáno v sedmém zpěvu Šrímad-Bhágavatamu. Prahláda Maharádž je ideálním kazatelem nebo vlastně symbolem kazatele. Z hmotného hlediska byl jen pětiletým dítětem. Samozřejmě nebyl nijak arogantní. Byl naprosto čistý kazatel. Všimněme si také skutečnosti, že ačkoliv byl dítětem, byl považován vlastním otcem za hrozbu pro celou velkou říši. Ačkoliv byl pětiletým dítětem, dokázal přimět ostatní syny Hiranyakašipua, aby tancovali a zpívali Haré Krišna se zdviženýma rukama. Jak jsem se zmínil, to je znakem silného kázání. Ačkoliv oddaní v zásadě neusilují o to, aby provokovali nebo zlobili demony, pouze díky tomu, jak zpívají a oslavují pána, se démoni cítí vyrušeni a potom si stěžují. Jejich stěžování lze ale vesměs vlastně srovnat s blahopřáním. Je to nepřímý způsob, jak nám blahopřát, protože to svědčí o tom, že naše kázání, naše kazatelská činnost, má sílu. Démoni dokáží ocenit kázání pouze za předpokladu, že kazatel posvětil jejich hříšný život. V tom smyslu jsou démoni ochotni vyhradit náboženství místo ve společnosti, když kněží půjdou na jatka a posvětil celá jatka a řeknou, že zabíjet zvířata je v pořádku. V jednom časopise jsme například viděli, že v Thajsku, které je známo svou prostitucí, otevřeli v Bangkoku nový nevěstinec a jeho vlastníci pozvali nějaké buddhistické mnichy, aby jim tam vykonávali obřady a vlastně ten nevěstinec vysvětili. Bylo vidět, jak kolem těch buddhistických mnichů, kteří vykonávali obřady, postávají prostitutky a žvýkají. Pokud se naše hnutí začne zamlouvat démonům, tak to znamená, že v našem hnutí něco nehraje. Samozřejmě, Prabhupáda říkal, že by byl velmi rád, kdyby se démoni změnili na oddané, to je vlastně cílem našeho hnutí, změnit jejich démonskou mentalitu, aby se z nich stali oddaní. Byli bychom tedy rádi, kdyby se jim naše činnosti líbily, ale až tehdy, kdyby byli oddaní. Ovšem nechceme, aby se démonům líbilo naše hnutí proto, že nějakým způsobem posvěcujeme jejich hříchy.

Šríla Prabhupáda kí jay. Šrímad-Bhágavatam kí jay.